

RBTA

AST T-A.

Case 108 (1-)

INAUGURACIÓN DE LA ESTATUA DE JOVELLANOS.

GIJÓN 6 DE AGOSTO DE 1891.

JOVELLANOS, REGIONALISTA.

Habent estat invitats y sabent que ho han sigut igualment algun dels nostres més capdals poetas per la Comissió executiva pera aixecar una estatua en Gijón, sa pátria, al insigne escriptor qual nom va al devant d' eixas pocas ratllas, á fi de contribuir á dar mes lluhiment, á las festas, que han de celebrarse lo 6 de agost prop vinent ab motiu de la inauguració de dita estatua, y en qual programa figura en primer lloch la celebració de un certámen poétich-literari, imitant, en lo que possible sia, los nostres Jochs florals, he cregut que un dels aspectes baix lo qual pot enaltirse la memoria del qui es, á mon entendre, lo primer dels, escriptors del regnat de Carles III y Carles IV, que fos més simpátich, y per lo tant lo més á propósit pera inspirar als nostres poetas, era presentarlo y darlo á coneixer com regionalista.

Estich segur que alguns dels admiradors del autor del *Informe de la Ley agraria*, de *El Delincuente honrado*, de la *Descripción del Castillo de Bellver*, de la epístola coneguda per lo títol de *Descripción del Paular* y de las duas famosas *Sátiras á Ernesto*, sobre tot si son dels á qui assusta lo sol mot de regionalisme, creurán que rebaixo y fins que fas un greu insult á la memoria de Jovellanos, aplicantli aquella denominació. Y no obstant, si tinguessen paciencia, ó per millor dir, si 's dignassen passar la vista per aqueixas mal girbadas ratllas, veurían que li escau tant com molts dels més enlayrats títols ab que se sol honrarlo.

Y es que aquell èximi escriptor qu' en tantas ramas del saber aventatjá als varóns més doctes de son temps, com ho demostran molts de las suas obras; qu' en sos diferents escrits, per exemple, sobre instrucció pública, proposá novetats y reformas que podria, sens que semblassen anacrónicas, ser admesas avuy mateix pels nostres ministres de Foment; qu' en alguns de sos escrits, y especialment en son *Informe sobre los espectáculos públicos* y en la ja esmentada *Descripción del Castillo de Bellver*, verdadera joya de arquitectura ojival militar y per ventura la que millor conservada ha arribat fins á nosaltres, manifestá un entussiasme, que podria esser tingut fins per ridícol entre la gent de son temps, vers las institucions y festas de la edat mitjana; entussiasme pel qual ha pogut lo docte catalanista santederí, don Marcell Menéndez Pelayo, calificarlo de *precursor del romanticismo*; que molt aváns que 'ls moderns arquitectes, educats en las novas ideae sobre las arts cristianas que 'ns vingueren d' Alemania, sentissen y admirassen las bellesas dels edificis, y sobre tot dels temples gótics, las

admirá y sentí, al igual y al mateix temps que ab no menys entussiasme los sentía y admirava lo nostre compatrici Capmany, de tal manera que 's pot aplicar á éll lo que de aqueix escribia lo nostre ben volgut y sempre anyorat Piferrer, só es, qu' era superior á sou temps y endevinador dels temps esdevenidors; y de qual amor á aquell género de arquitectura, al qual calificavan de *bárbaro*, fins molt entrada la present centuria, casi be tots los professors de aquella art, per cuant no estavan construïts llurs edificis segóns las reglas de Vitruvi, doná repetidíssimas probas en sos *Elogio de las bellas artes*, y de arquitecte *D. Buenaventura Rodríguez*, y sobre tot en la esmantada descripció del Castell de Bellver, y en la historia dels Convents de S. Francesch y S. Domingo de la Catedral y de la Llotja de Palma; y es que 'l geni de Jovellanos, com á manera de il·luminat profeta, aixís com s' enlayrá més á munt de ahont arribá en certs coneixements la major part dels seus contemporáneos, aixís mateix també lingué com una anticipada intuició, ja sia com sentiment, ja sia com idea, ja sia, com crech jo, baix un y altre concepte, del regionalisme.

¿Y cóm negar que experimentá ó sentí aquella intuició, ó sia, qu' endeviná aqueixa aspiració de molts dels pobles moderns, lo qui, no content de haver fundat en la ciutat hont tingué son bressol lo famós *Institut* que porta so nom, destinat al estudi de las ciencias; estudi que éll volía que anás acompanyat del de las lletres, y en qual institució plaume veure certa semblansa ab lo establiment dels estudis de la nostra Casa Llotja, inaugurats casi al mateix temps que aquell: lo qui no satisfet de haver empleat sa inteligencia, sa activitat y una gran part de sa fortuna en favor dels interessos materials y morals de sa pátria, sa ben bolguda Asturias, se ocupá per los anys de 1800 al 1804 en la fundació de una Academia asturiana, ab lo casi únich objecte d' escriure lo diccionari del antich dialecte bable, pel quin treball doná éll mateix las bases, una de las quals era fer una colecció de aforismes, corrandas, cantars de dansas y cansóns populars, perque, com en abundosa mina, se pogués trobar en ellas lo orígen, la significació y tal vegada la etimología de molts vocables ja ponch en us, ó ja del tot desconeguts en lo llenguatge asturiá; adelantantse á investigar y donar las etimologias de no pocas paraulas de significació ignorada ó duptosa, y á retraure algunos cantars de balls populars y de altrás varias menas pera demostrar, per medi de nombrosos exemples, lo molt partit que pera la formació del esmentat diccionari se podría traure d' ellas?

¿Cóm desconèixer que experimentá ó sentí dita intuició, ó que ovirá com un vesllum de las futuras aspiracions regionalistas, lo qui, ab motiu de evocar dins sa cambra del tantas vegadas mencionat Castell de Bellver los recorts de las nostras antigas corts de amor y dels nostres famosos Jochs florals, escrigué en forma de epístola una resenya històrica de la literatura provenzal la qu' existeix en llengua castellana anterior als nostres temps més rica en noticias, begudas, no ja en las pocas fonts nacionals llavors

conegudas, com eran las notas posadas per Sanchez al *Promio del Marqués de Santillana*, ó las més curiosas y exactas ab que ilustraren sos editors *El Canto del Turia* de Gil Poto, y las que se llegueixen en las obras dels Jesuitas, los PP. Andrés y Llampillas, —aqueix últim catalá;— sino recullidas en fonts extrangeras, tals com las obras dels escriptors provenzals Mr. Gaufrid, y los doctes PP. D. Vaissete y D. Vie; y que además de demostrar en algúns de sos escrits que no li eran desconeguts *Lo desconort*, los *Cent noms de Deu*, la *Carta responnent á un dupte*, teológich que li proposá lo rey en Jaume, y altres poemas llavors ignorats de Ramon Llull, del qual se mostrá admirador entussiasta, tenia en projecte, que hauria realisat sens dupte á no haver per aquell temps recobrat sa perduda llibertat, de dar a la estampa traduhida al castellá la *Crónica* de aquell monarca y lo *Llibre del repartiment*, purgat aqueix del molts errors en que al publicarlo per primera volta havia incorregut lo historiador mallorquí Dameto.

Per últim ¿cóm descoineixer qu' experimentá aquella intuició, y negar lo títol de regionalista al qui, en los primers anys del nostre seggle, escrigué las següents ratllas, que son tot un programa de regionalisme, tal y com lo podria redactar en los nostres jorns lo més entussiasta de aqueixa aspiració, y que traduhidas mot per mot en nostre llengua diuhen aixís:

«De la mateixa manara voldria que per via de apendix de dita enseyan-sa, se aplicassen los principis de la gramática general á la *nostra llengua mallorquina*, y se donés als noys una cabal idea de la sua sintáxis. Essent la primera que aprenen y parlan en sa primera edat, aquiella ab que parlém sempre ab lo poble y ab la que reb aqueix tota sa instrucció, es evident que mereix major atenció de la que li haven donada fins aquí. Se dirá que la estimem; es veritat, pero no la estimem ab amor cego. La millor manera d' estimarla es conrearla. Llavors coneixerém lo que val; lo que por valer; llavors podren *anarla portant á la dignitat de llengua literaria*: llavors anarla *proporcionant á la exactitud del estil didáctich, y als atractius de la poesia*; y llavors escribin y traduhint en ella obras útils y acomodadas á la comprensió general, obrirén la porta á la ilustració de aqueixa multitud de mallorquins, *qual miserable sort está vinclada en llur ignorancia; y aqueixa ignorancia será incurable mentres no 's perfeccione lo principal instrument de llur instrucció.*» (*)

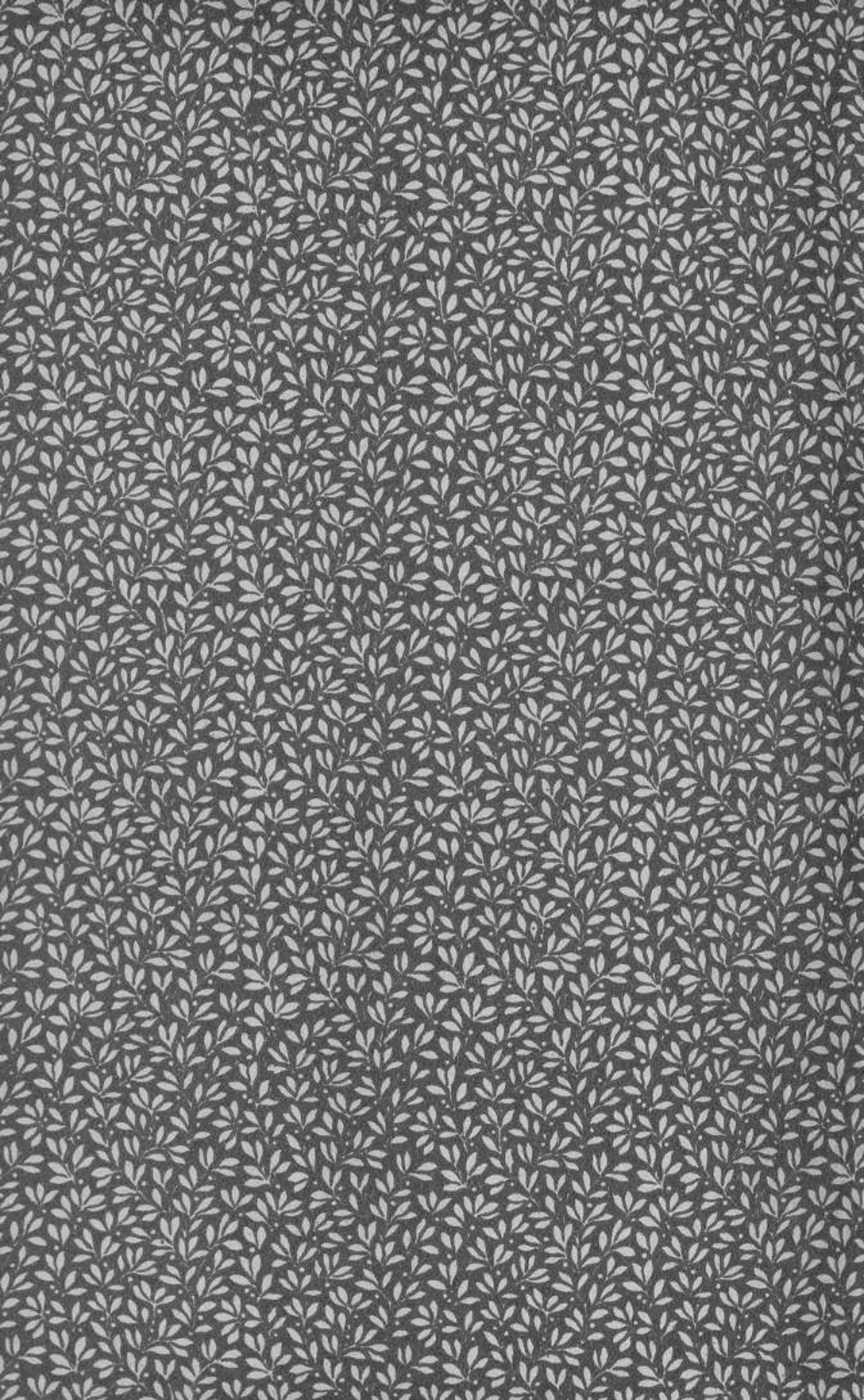
Ab orgull donchs podem contar com á regionalista, ó sí 's vol y pera més honrarlo, com al més il-lustre dels precursors del modern regionalisme, al geni, que al escriure lo passatje que deixém transcrit, formulá ab una claretat que no deixa lloch al dupte, lo que es justa y de cada jorn

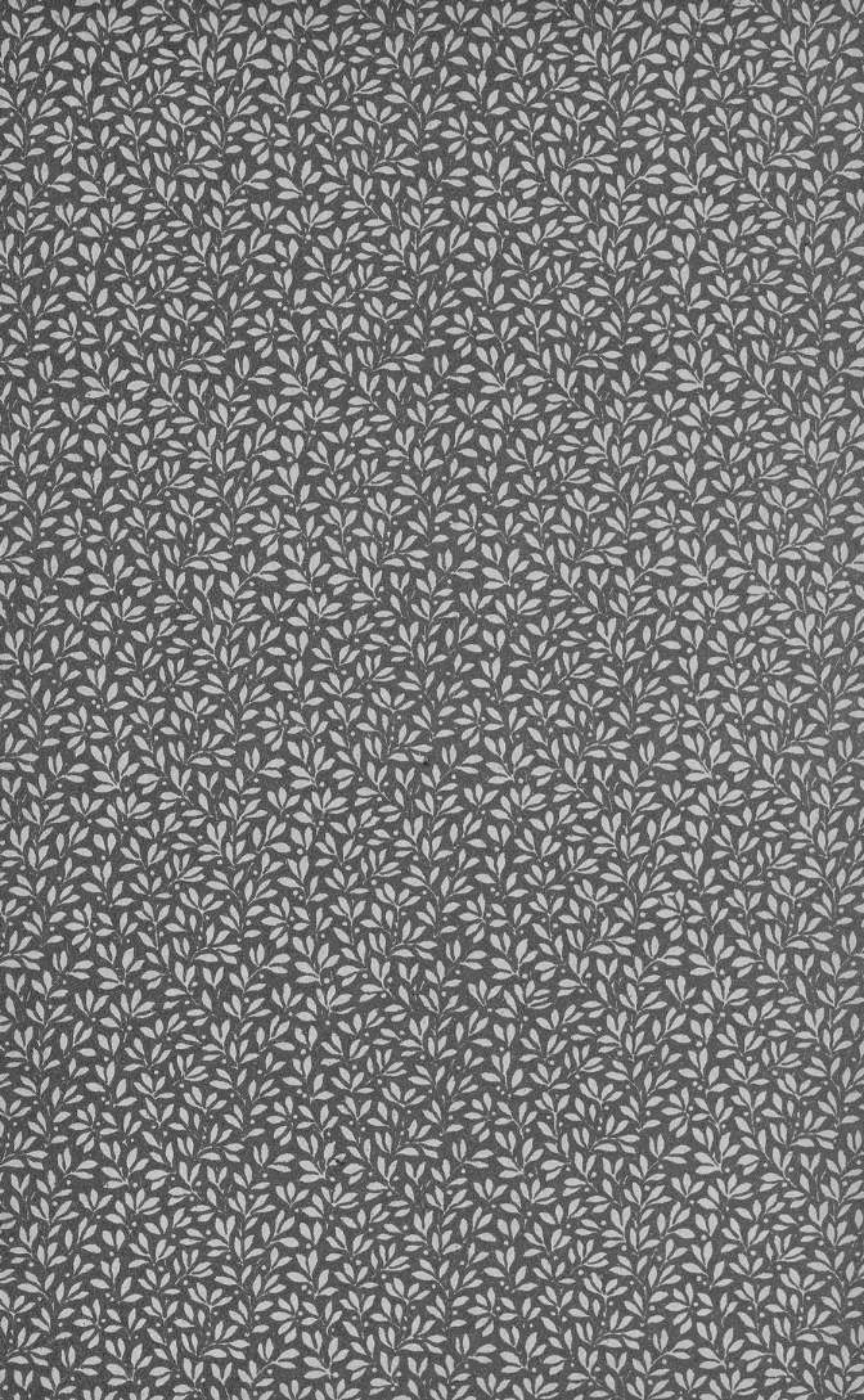
(*) *Memoria sobre educación pública, ó sea tratado teórico práctico de enseñanza con aplicación á las escuelas y colegios de niños.*—Obras de Jovellanos, edición de Oliva, Barcelona, tom. V.

més forta aspiració dels pobles que tenen dret á que se 'ls deixi que conserven llur llenguatge y eduquen en éll á llurs fills, y que desitjan, per medi de son conreu, arribar á tenir, ó á enriquir-la y fer-la arrelar de cada jorn més en dins lo sol de sa patria,—si com nosaltres y los provenzals, ja la posseheixen, una literatura original y propia sua; y lo que no deixarán de reclamar fins á lograrlo, com ho han lograt, per exêmples, los flamencs, so es, que se 'ns permite ensenyar al poble,—com pels mallorquins ho demanava Jovellanos desde son cautivari de Bellver,—en la llengua en que parlém sempre ab ell y en que reb aqueix tota sa instrucció; y que pera tráurel de sa ignorancia, de altra manera poch menos que incurablè, poguém perfeccionar aquell *principal* instrument de sa il·lustració, escrivint y traduhint obras útils y acomodadas á la sua comprensió, y portar salla llengua á la alta dignitat de idioma literari, permétenme que vaje repetit las paraulas de aquella insigne patrici, pera ensenyansa y confusió de aquells escriptors de la cort que miran ab olimpich despreci lo nostre renaixement literari—fins á ferlo apte á la exactitut del estil didàctil, y dels atractius de la poesia.

J. RUBIÓ Y ORS.

INAUGURACION
DE LA ESTATUA
DE JOVELLANOS

GIJON

1891

Ast
T.A.
Can
108
(1-42)